

УДК 004:338.48(045)

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Н.Д.Бондар

Анотація. У статті визначається суть, місце та вплив інформаційних технологій на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму.

Ключові слова: інформаційні технології, професійна підготовка, фахівці сфери туризму.

Аннотация. В статье определяется суть, место и влияние информационных технологий на повышение эффективности профессиональной подготовки будущих специалистов сферы туризма.

Ключевые слова: информационные технологии, профессиональная подготовка, специалисты сферы туризма.

Summary. In the article the essence, the place and the influence of the information technology on the increase of the effectiveness future tourists' professional training is revealed.

Keywords: information technology, professional training, experts of tourism.

Постановка проблеми. Сучасний етап переходу від індустріального до інформаційного суспільства ставить нові вимоги до системи освіти. Актуальною потребою стала туристична освіта, спрямована на формування фахівців, здатних наблизити Україну до інших європейських країн за рівнем життя громадян. Структурні зміни у народному господарстві спричиняють зростання попиту роботодавців на фахівців туристичної галузі із сформованими вміннями використовувати інформаційні технології у вирішенні професійних завдань.

Мета нашої статті передбачає визначити суть, місце та вплив інформаційних технологій на підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму.

Провідною умовою впровадження інформаційних технологій у навчальний процес є перехід до інформаційного суспільства. І.Булах [2, 23] виділяє наступні характерні ознаки інформаційного суспільства:

- створення й розвиток національної інформаційної інфраструктури, що забезпечує умови для оптимальної життєдіяльності людини в усіх соціальних сферах, зокрема й в економіці;

- інформатизація суспільних процесів, тобто задоволення інформаційних потреб суб'єктів виробництва й управління;
- інтелектуалізація праці, що передбачає здобуття, опрацювання та підготовку нової інформації у процесі діяльності людини та суспільства;
- створення, розвиток і використання інформаційних ресурсів, систем, інформаційних технологій, розроблених із застосуванням обчислювальної та комунікаційної техніки;
- впровадження інформаційних технологій Інтернет, створення багатопрофільних чи вузькоспеціалізованих інформаційних, локальних і глобальних комп'ютерних мереж, зокрема в галузі економіки та освіти;
- використання програмних комплексів у сфері виробництва;
- формування інформаційних та вдосконалення соціально-комунікаційних відносин у процесі спільної діяльності людей.

Як слушно зазначають В.Ю.Биков та В.Д.Руденко, в умовах, коли в економіці та інших сферах людської діяльності обсяги інформації стрімко зростають, традиційні методи одержання необхідних відомостей вже не задовольняють сучасні вимоги. Паперова технологія вичерпала свої можливості з точки зору удосконалення форм організації і скорочення часу пошуку інформації [1, 5]. Це стосується насамперед освіти, де інформаційні потоки відіграють провідну роль.

На думку В.Кудіна, який досліджує філософські аспекти професійної освіти, комп'ютерна революція піднесла до небачених висот продуктивність сучасної цивілізації. Особливо це стосується професійної підготовки спеціалістів і їхніх можливостей передавати знання і трудовий досвід [7, 30]. Успіхи на шляху створення штучного інтелекту допоможуть розкрити секрети розвитку і функціонування природного інтелекту, підкажуть методи впливу на його вдосконалення, на весь процес освіти і виховання, на якісні зміни у педагогіці, перетворюючи її на провідну галузь науки.

Л.Острівна зазначає, що інформаційні технології вносять докорінні зміни до господарської діяльності, роблять її динамічною, розширюють сферу послуг, прискорюють платежі, здешевлюють вартість грошового обігу.

Вивчення інформаційних технологій у вищому економічному навчальному закладі обумовлюється названими тенденціями інформатизації суспільного життя. Ці тенденції чинять як прямий вплив на зміст освіти, пов'язаний з рівнем науково-технічного прогресу, так і опосередкований, пов'язаний з появою нових професійних умінь майбутніх фахівців туристичної галузі, потреба у яких різко зростає [3, 32].

Із універсальності інформаційних процесів та засобів інформаційних технологій і можливості їх застосування у всіх галузях людської діяльності, де потрібно передавати і отримувати, збирати, зберігати, аналізувати, опрацьовувати та використовувати інформацію, та різноманітності конкретних галузей практичних застосувань впливає, що: в основу використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищого економічного навчального закладу повинні бути покладені принципи, які не залежать від конкретної предметної галузі; основи інформаційної культури можливості автоматизованих інформаційних систем, галузі і способи їх застосування необхідно формувати у процесі вивчення всього циклу дисциплін. А от обсяг даних про принципи дії автоматизованих інформаційних систем, їх структуру, будову комп'ютерів та способи їх використання повинен бути значно диференційованим у відповідності до специфіки професійної діяльності майбутніх фахівців сфери туризму [5, 11-23].

Р.Гуревич [4, 8] вважає, що активне застосування сучасних інформаційних технологій навчання стає потребою, що зумовлена особливостями нового етапу науково-технічної революції. Встановлено, що найдоцільніше використовувати обчислювальну техніку при розв'язанні певного кола педагогічних проблем, зокрема для формування спеціальних умінь, що й здійснено у нашому дослідженні.

Р.Гуревич [4, 12] зазначає, що аналіз науково-педагогічних джерел і проведене дослідження стану вивчення цієї проблеми, а також досвіду використання комп'ютерних технологій під час викладання різних дисциплін у професійних навчальних закладах України порівняно з досвідом педагогів інших країн, насамперед високорозвинених, свідчить про те, що проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі розроблені недостатньо. Наше дослідження спрямоване на часткове вирішення цієї проблеми.

Проаналізуємо, який зміст вкладають різні вчені у поняття “інформаційні технології”. На думку І.Булах, інформаційна технологія являє собою систему засобів та методик, що забезпечують оптимізацію роботи з інформацією на базі комп'ютерної техніки [2, 26]. Під технологією комп'ютерного навчання І. Булах розуміє систему методів, прийомів та способів, що забезпечують

оптимальну реалізацію методик навчання та передбачають впровадження в навчальний процес комп'ютерної техніки, адекватної цілям, завданням, принципам та умовам навчання.

Під інформаційною технологією у системі професійної підготовки фахівців П.Образцов розуміє систему загально-дидактичних, психологічних, методичних процедур взаємодії викладачів і студентів з урахуванням технічних і людських ресурсів, які спрямовані на проектування й реалізацію змісту, методів, форм і інформаційних засобів навчання [8].

І.Соколова під інформаційними технологіями навчання майбутніх фахівців розуміє систему загально-дидактичних, психологічних, технологічних процедур взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу у вищій школі з урахуванням технічних і людських ресурсів, які спрямовані на формування інформаційної компетенції майбутніх фахівців [10, 213].

Бачимо, що визначення інформаційних технологій, які зустрічаються у педагогічній літературі, виражають два підходи до розуміння суті інформаційних технологій: загальнотехнічний (І.Булах,) та педагогічний (І.Булах, П.Образцов, І.Соколова). Для нашої статті важливими є обидва підходи, оскільки, за І.Булах, у навчальному процесі можна виділити два основних підходи до застосування комп'ютерів: як об'єкта вивчення, як засобу реалізації сучасних технологій навчання.

Інформаційні технології у загальнотехнічному значенні — це способи оптимізації інформаційних процесів. Під інформаційними технологіями навчання розуміють способи, які оптимізують інформаційні потоки у педагогічній системі.

Узагальнивши роботи П.Григорука [3], Р.Гуревича [4], Л.Котнюк [5], В.Слащова [5] та досвід використання комп'ютерів у вищих економічних навчальних закладах, можна визначити таку роль інформаційних технологій у навчальному процесі: 1) інтенсифікація процесу навчання і підвищення його ефективності за рахунок можливості опрацювання великого обсягу навчальної інформації; 2) розвиток пізнавальної активності, самостійності, підвищення інтересу до дисципліни; 3) встановлення зворотного зв'язку, необхідного для керування навчальним процесом; 4) систематичний контроль знань, навичок та вмінь; 5) удосконалення форм і методів організації самостійної роботи студентів; 6) індивідуалізація процесу навчання.

Р.Гуревич [4, 234] виділяє такі педагогічні цілі застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі:

Розвиток творчого потенціалу студентів, розвиток здібностей до комунікативних дій, розвиток умінь експериментально-дослідницької діяльності.

Інтенсифікація усіх рівнів навчально-виховного процесу, підвищення його ефективності та якості.

Реалізація соціального замовлення, яке обумовлене інформатизацією сучасного суспільства (підготовка спеціалістів у галузі інформатики, підготовка користувачів засобів нових інформаційних технологій).

Названі цілі визначають основні напрями впровадження інформаційних технологій у навчальний процес [4, 235]:

- як засобу подання інформації і засобу, що вдосконалює процес викладання, підвищує його ефективність і якість;

- з метою формування культури навчальної діяльності;

- як інструмента пізнання;

- з метою керівництва навчальним процесом та навчальними закладами.

Однак, як зазначає В.Слащов [5, 213], практично необмежені можливості сучасних комп'ютерних систем щодо обсягів навчальної інформації, яка може бути подана студенту, стають джерелом спокуси стосовно збільшення навантаження на пам'ять, мислення, підсвідомість, емоції, посилення пресу на психіку тощо. В той же час, навпаки потрібна така технологія навчання, при якій деякий фіксований рівень затрат енергії учасників навчального процесу — викладачів і студентів — забезпечує більш ефективне досягнення кінцевих результатів, дозволяє за один і той же час та при однаковому рівні активності розв'язувати не одне завдання, а два-три взаємопов'язаних. Впровадження інформаційних технологій до навчального процесу не може дати стійких позитивних наслідків, якщо не враховувати вимог та досягнень дидактики, а також психології, соціальних умов, виховних аспектів і навіть менталітету студента.

На думку Р.Гуревича, не слід допускати, щоб уведення нових методів перетворювалось на самоціль, вони повинні вписуватись у загальну схему методів і форм роботи [4, 202]. Не можна просто впровадити комп'ютер у звичний навчальний процес і сподіватись, що він здійснить революцію в освіті. Потрібно змінювати саму концепцію навчання, оскільки з зміною засобів навчання змінюються і мислительні процеси.

Розробка нових інформаційних технологій призводить до суттєвих змін у розумінні особливостей пізнавальних процесів діяльності людини, свідомості й міжособистісних стосунків. Однак спілкування “людина–людина” залишається переважаючим, тобто комп’ютеризація не пригнічує, а розкріпачує особистість [4, 208–209]. В.Кудін прогнозує стрімке зростання ролі талановитого, видатного педагога у його впливі на вихованців [7, 86]. Віддаючи належне засобам масової інформації як “колективному” педагогу, не можна забувати, що хоч якими значними і важливими вони були б, вони ніколи не зможуть замінити спілкування студента з викладачем, що зазначається і у працях інших вчених.

За Л.Г.Котнюк, інформаційні та комунікаційні технології можуть сприяти зміцненню соціального єднання і розширенню можливостей саморозвитку окремих людей і груп у рамках кожного суспільства [5]. На думку А.Крикля, змінюється поняття освіченості. Воно вже визначається не тільки сумою конкретних знань, а містить у собі комп’ютерну грамотність і певний рівень інформаційної культури. Інакше кажучи, наше високоіндустріальне суспільство має відмовитися від старого уявлення про те, що життя складається з 16–20 років навчання і 40 років роботи. Зараз необхідно діяти за іншою схемою: 10–20 років навчання і 40 років роботи і навчання. Тільки таким чином можна запобігти професійному відставанню [6, 107]. С.Сисоєва вважає, що у новому інформаційному суспільстві, до якого Україна, як і весь світ, переходить, стратегічна соціально–економічна задача неперервної професійної освіти полягає у формуванні якісно нової професійної культури людей, головними компонентами якої є інформаційна культура і загальнокультурний розвиток людини [9, 96].

На думку В.Кудіна, на різних етапах історичного розвитку держав перед освітою ставились різні цілі, хоч ядром завжди залишалась підготовка висококваліфікованого працівника з високим рівнем загальнокультурного і морального розвитку. Звичайно, це ядро у цілях освіти збереглося і донині, але зросла необхідність умінь постійно самотужки поповнювати знання, здобувати їх і застосовувати у практичній діяльності [7, 107]. За С.Сисоєвою, одним із важливих завдань сучасної професійної освіти є “адаптація у цифровому світі” [9, 196].

Висновки. Резюмуючи вищесказане, можна дійти висновку, що інформаційні технології вносять докорінні зміни до господарської діяльності, роблять її динамічною, розширюють сферу послуг, здешевлюють вартість грошового обігу. Найдоцільніше використовувати обчислювальну техніку при розв’язанні певного кола педагогічних проблем, зокрема для формування спеціальних умінь. Професійні уміння майбутніх фахівців сфери туризму не потребують безпосереднього оперування з фізичними об’єктами і тому можуть ефективно формуватись у віртуальному навчальному середовищі в умовах дистанційного навчання.

Література

1. Биков В. Ю. Системи управління інформаційними базами даних в освіті / В. Ю. Биков, В. Д. Руденко. – К.: ІЗМН, 1996. – 288 с.
2. Система управління якістю медичної освіти в Україні: монографія / [І. Є. Булах, О. П. Волосовець, Ю. В. Вороненко та ін.] — Д., “Арт–Прес”, 2003. – 212 с.
3. Використання комп’ютерних слайдів в курсі математичного програмування: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Проблеми впровадження інформаційних технологій в економіці та бізнесі”], (Ірпінь, 15-17 трав. 2001 р.) / Академія держ. податкової служби України. — І., 2001. — 480 с.
4. Гуревич Р. С. Інформаційно–телекомунікаційні технології у навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник [для студ. пед. вищ. нав. закл.] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2004. – 365 с.
5. Особливості співпраці з носіями іноземної мови в комп’ютерних технологіях: зб. наук. праць / наук. ред. О. П. Голубенко. – Луганськ: Навч. кн., 2004. – 254 с.
5. Актуальні питання створення системи неперервного професійного навчання банківських працівників: зб. наук. праць / наук. ред. А. С. Крикль. – Київ: Навч. кн., 2004. – 358 с.
6. Кудін В. О. Засоби масової інформації та професійна освіта: філософсько–педагогічний аспект дослідження / В’ячеслав Олександрович Кудін – Х.: НТУ “ХПІ”, 2002, – 207 с.
7. Образцов П.И. Психолого–педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения / Павел Иванович Образцов – О.: Орловский государственный технический университет, 2000. – 236 с.
8. Сисоєва С. О. Освіта дорослих: технологічний аспект / С.О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика // Науково–методичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 184–187.
9. Інформаційна компетентність вчителя іноземної мови: структура, зміст, критерії, умови формування: зб. наук. праць / Педагогічний процес: теорія і практика. – Л. – 2004. – С. 209–225.